

Valtuustoaloite päätöksenteon vaikutusten arvioimiseksi

Kaupunginhallitus 31.01.2022 § 37

86/00.01.03/2022

KAUPVALT 24.04.2017 § 35

"Valtuuskauden aikana on usein puheissa mietitty tehtyjen päätösten vaikutuksia. Näitä ei kuitenkaan kaupungissamme aktiivisesti seurata. Tiukan talouden aikana on jouduttu tekemään monia palvelun laatuun vaikuttavia päätöksiä, mutta valtuutetuille ei ole tuotu tietoa siitä, millaisia vaikutuksia päätöksillä pidemmällä tähtäimellä on ollut kaupunkilaisille.

Esimerkkinä arvioitavista päätöksistä on varhaiskasvatuksen resurssimitoituksen muutos ja sen vaikutus varhaiskasvatuksen laatuun sekä henkilökunnan jaksamiseen. Myös sivistysosaston vuoden 2017 kohdistettujen leikkausten vaikutukset perusopetukseen tulisi aikanaan arvioida. Arvioiden tulokset tulisi esittää valtuustolle ennen välitilinpäätöstä, jolloin valtuutetut saisivat tiedon päätöksen teon pohjaksi kyseisen vuoden talousarvion laadintaa varten.

Keskustan valtuustoryhmä esittää, että kaupunki alkaa aktiivisesti tehdä arviointia päätösten vaikutuksista palvelujen laatuun ja/tai hyvinvointiin.

Keskustan valtuustoryhmä
Leena Törmälä ym."

Päätös Kaupunginvaltuusto päätti lähettää em. valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

KAUPHALL 08.05.2017 § 133

Kaupunginjohtaja ehdottaa:

Kaupunginhallitus päättää lähettää valtuustoaloitteen hallinto- ja talousosastolle, perusturvaosastolle, sivistysosastolle ja tekniikka- ja ympäristöosastolle lausuntoa varten.

Päätös Hyväksyttiin.

VAPLTK 24.8.2017 § 35

Vapaa-aikajohtaja Sami Yli-Pihlaja:

Päätöksenteon vaikutusten arviointia suoritetaan vastuu- ja tehtäväaluetasolla jatkuvasti. Asiat tulevat esille mm. keskusteluissa lautakunnan kokouksissa ja yksittäisten luottamushenkilöiden kanssa. Sen sijaan systemaattisen arvioinnin, sen kohdistamisen ja raportoinnin suhteen kaupungissa ei ole käytössä yhtenevää linjausta. Tällaiselle menettelytavalle olisi tilausta ja menetelmiä (YVA, IVA yms.) olemassa, kunhan periaatteista saadaan tarkoituksenmukainen ohjeistus.

Vapaa-aikajohtaja ehdottaa:

Vapaa-aikalautakunta päättää antaa lausuntonsa ko. valtuustoaloitteeseen em. selosteen mukaisena.

Päätös Hyväksyttiin.

SIVLTK 29.8.2017 § 50

Sivistysjohtaja Matti Hursti:

Sivistyslautakunnan vastuualueilla päätösten vaikutusten arviointia on toteutettu mm. kouluverkkotarkastelussa, koulujen hallinnon muutoksissa sekä parhailaan varhaiskasvatusta koskevista muutoksista.

Jatkossa toimintaa voitaisiin kehittää niin, että päätösten vaikutusten arviointi tapahtuu nykyistä suunnitelmallisemmin. Tämä voisi tarkoittaa mm. sitä, että päätösten vaikutusten arviointikohteista tehdään selkeä ennakkosuunnitteluun pohjautuva päätös.

Edelleen voidaan arvioida sitä, otetaanko arvioinnissa käyttöön määrätty menetelmä tai malli. Tämä saattaisi ajan myötä tuoda laatua ja yhteismitallisuutta sekä arviointien työstämiseen että raportointiin.

Lisätiedot

Matti Hursti, p. 050 68067, matti.hursti@ylojarvi.fi

Sivistysjohtaja ehdottaa:

Sivistyslautakunta päättää antaa lausuntonsa edellä olevan selosteosan mukaisena.

Päätös

Hyväksyttiin keskustelun jälkeen.

PERLTK 09.06.2020 § 41

Terveys- ja sosiaali johtaja Anne Santalahti ja johtava hoitaja Soile Ridanpää-Vuolle

Päätösvaihtoehtojen vaikutusten ennakoarviointi (=EVA on yleisnimitys ennakoarvioinneille) on kuntien lakisääteinen tehtävä, joka antaa tietopohjaa poliittiselle keskustelulle ja arvonmuodostukselle. EVA mahdollistaa kuntalaisten äänen kuulumisen ja eri alojen asiantuntijoiden näkemyksen tuomisen kootusti päätösten perustaksi **erityisesti asioissa, joilla on laajoja vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen**. Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnilla tarkastellaan tekeillä olevan päätöksen vaikutuksia eri näkökulmista. Eri vaihtoehtojen vaikutuksia voidaan samalla arvioida myös sekä nopealla että pitkällä aikavälillä. Näkökulmia arviointiin voivat olla esimerkiksi:

- kuntalaiset, jolloin ihmisiin kohdistuvat vaikutukset voivat liittyä esim. asukkaiden terveyteen ja hyvinvointiin, yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon, osallisuuteen, työllisyyteen, turvallisuuteen, sosiaaliturvaan ja palvelujen saatavuuteen
- talous, jolloin vaikutukset kohdistuvat kunnan tuloihin ja menoihin niitä lisäämällä tai vähentämällä
- ympäristö, jolloin vaikutukset kohdistuvat ihmisten elinoloihin, terveyteen, viihtyvyyteen, luontoon, ilmastoon, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön
- kuntaorganisaatio, jolloin vaikutukset kohdistuvat organisaation tehtäviin, henkilöstöön, toimintatapoihin, hallintoon ja toimielinten toimintaan

- elinkeinoelämä, jolloin vaikutukset kohdistuvat yrityksiin, verkostoihin, palveluihin ja elinvoimaan

Ylöjärven sosiaali- ja terveystalouksissa laaja hyvinvointikertomuksen mukainen EVA-menettely ei ole vakiintunut toimintatavaksi. Laajaa EVA-menettelyä käytettiin Elokaaren myynnin vaikutusten arvioinnissa. Suppeammalla EVA-menettelyllä arvioitiin Viljakkalan terveysaseman muuttamista lähipalvelupisteeksi. Sähköinen hyvinvointikertomus on ollut käytössä vuosia ja sen yhteydessä on siis myös sähköinen EVA-työväline. Päätösten ennakkovaikutusten arvioinnin tueksi on myös kehitetty (Kuntaliitto, STM ja THL) 6 vaiheen ennakoarvioinnin toteutusmalli, jota voidaan hyödyntää. Päätösehdotusten arviointimenettelylle on siis olemassa hyviä työkaluja.

Sosiaali- ja terveystalouksissa tehdään vuosittain merkittäviä päätöksiä, joiden vaikutukset kohdistuvat kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen, joten olisi hyvä kehittää päätöksentekoa ja sen avoimuutta sekä asukasosallisuutta EVA-menettelyllä. EVA:n avulla voidaan myös dokumentoidusti vastata terveydenhuoltolain 11§:n vaatimukseen siitä, että kunnan on päätöksenteon ja ratkaisujen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon tehtävien päätösten ja ratkaisujen vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin.

Ennakoarviointi lisää tutkitusti päätösten painoarvoa, koska se edistää tietoon perustuvaa päätöksentekoa, strategian mukaisia päätöksiä, päätösten teon avoimuutta ja sitoutumista tehtyyn päätökseen ja sen toimeenpanoon. Sosiaali- ja terveystalouksissa tehdään usein sellaisia päätöksiä, joilla on erilaisia vaikutuksia eri väestö- ja ihmisryhmiin. Ennakoarvioinnin avulla voidaan myös tunnistaa ennakkoon näitä vaikutuksia ja pyrkiä ehkäisemään eriarvoisuutta lisääviä ratkaisuja. Näin edistetään työtä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseksi.

Ennakoarviointia ei voi toteuttaa oikaisuvaatimuksissa, viranhaltijoiden nimeämisissä eikä tiedoksi merkittävissä asioissa eikä myöskään lautakunnan toimintaan kuuluvissa erityisasiossa.

EVA-menettelyn käyttöönotosta päätettäessä tulee selkeästi linjata se, millaisia päätösehdotuksia valmisteltaessa menettely otetaan käyttöön. Samoin on tarpeen keskustella, millaista EVA-toimintamallia suositetaan käytettäväksi. Linjaus voi olla joko lista asioista, joissa EVA-menettelyä käytetään tai yleinen periaatepäätös ennakoarvioinnin toteuttamisesta. Ennen lopullista päätöstä EVA-menettelyn käyttöön otosta, olisi tarpeen tehdä kokeilu muutamien päätösehdotuksien ennakoarvioinnista laajan hyvinvointikertomuksen EVA-työkalulla sekä Kuntaliiton, THL:n, STM:n kuuden kohdan EVA-mallilla. Nämä arvioinnit voisi tehdä kaupungin hyvinvointikoordinaattori. Ennakoarvioinnin kokeilun tuloksia pitäisi sitten hyödyntää ennen kun päätetään ennakoarvioinnin vakiinnuttamisesta osaksi päätöksentekoa.

Lisätiedot

terveys- ja sosiaalijohtaja Anne Santalahti, p. 040 133 4535, johtava hoitaja Soile Ridanpää-Vuolle p. 050 306 3965, etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi

Terveys- ja sosiaalijohtaja ehdottaa:

Perusturvalautakunta lähettää ylläolevan selosteen kaupunginhallitukselle vastauksenaan valtuustoaloitteeseen.

Päätös

Keskustelun jälkeen päätösehdotus hyväksyttiin.

Ylöjärven kaupungin kaupunkistrategian 2018–2028 yhtenä tavoitteena on päätöksenteon avoimuuden ja ennakoitavuuden kehittäminen sekä asukkaiden osallisuuden vahvistaminen. Päätösten vaikutustenarviointi on yksi ulottuvuus tämän tavoitteen tarkastelussa. Muina ulottuvuuksina voidaan mainita esimerkiksi aktiivinen, moniääninen ja –kanavainen sekä oikea-aikainen viestintä, erilaiset osallisuuteen liittyvät toimenpiteet kuten esimerkiksi asukastapahtumat, kuntalaiskyselyt, infotilaisuudet sekä toimielinten iltakoulut ja työpajat.

Päätösten vaikutustenarvioinnilla on arvioitu olevan myönteisiä vaikutuksia mm. päätöksenteon avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen sekä osallistumisen ja osallisuuden kokemuksiin. Toisaalta on todettava, että päätösten vaikutustenarviointiin väistämättä sisältyy myös epävarmuutta. Lähtökohtaisesti mitä pidemmän aikavälin vaikutustenarvioinnista on kyse, sitä suuremmaksi arviointeihin liittyvät epävarmuustekijät kasvavat. Epävarmuutta sisältyy myös lyhyen aikavälin tarkasteluun. Kuntaliitto on julkaisussaan todennut, että ”myös vaikutuksia koskevaan faktatietoon liittyy yhtä lailla epävarmuustekijöitä kuin kuvailevaan tietoonkin. Edes välittömiä terveysvaikutuksia emme voi arvioida tarkkaan. Ei ole esimerkiksi mahdollista ennustaa tarkasti moniko sairastuu sisäilmaongelmista ja liukastuu hiekoittamattomalla tiellä.” (Kuntaliitto 2018)

Tehtyjen päätösten vaikutusten jälkikäteinen arviointi nivoutuu paljolti osaksi toiminnan eri osa-alueiden seuranta. Siinä keskeisiä ovat muun muassa valtakunnalliset ja seudulliset vertailut, kyselytulokset, tilastotiedot, erilaiset selvitykset, kertomukset sekä kaupungin talouden ja toiminnan seuranta. Merkittävä osa tehdyistä päätöksistä vaikutuksineen asettuu tämän seurannan kokonaiskehikon puitteisiin. Tavoitteena on monipuolinen ja moniulotteinen seuranta, jossa toiminnan ja tehtyjen päätösten kokonaisuus saadaan seurannan ja analysoinnin piiriin. Seurannan avulla saatavat tiedot ovat keskeisessä asemassa pohdittaessa ja valmisteltaessa päätöksiä, joita käytettävissä olevien resurssien puitteissa on mahdollista tehdä. Tapauskohtaisesti on suoritettu myös ns. päätöskohtaista vaikutusten arviointia. Tarkoituksenmukaista on kuitenkin suorittaa jatkossakin toiminnan ja tehtyjen päätösten seuranta ja arviointi pääosin osana edellä kuvattua laajempaa toiminnan tarkastelua.

Esittelijä	Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää ehdottaa kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy vapaa-aikalautakunnan, sivistyslautakunnan, perusturvalautakunnan sekä hallinto- ja talousosaston ja tekniikka- ja ympäristöosaston lausunnot vastauksena aloitteeseen.
Päätös	Hyväksyttiin.